

OKRUŽNI PRIVREDNI SUD, Titograd
Presuda broj: P. 997/83
od 12. VI 1985.

Vijeće: Mladjen Jegdić, Jova Vukčević, Nikola Keković

NEPOSREDNA ODGOVORNOST OSIGURATELJA BRODOVLASNIKA OŠTEĆENIKU
ZA ONEČIŠĆENJE MORA IZLIJEVANJEM ULJA

Kad zbog izlijevanja ulja i naftnih derivata s broda u more dodje do onečišćenja mora, oštećenici imaju po čl. 847 ZPUP pravo neposredne tužbe na naknadu štete protiv osiguratelja odgovornosti brodovlasnika odnosno broдача - Pravo neposredne tužbe na naknadu štete protiv osiguratelja odgovornosti brodovlasnika ne sprečava oštećenika da istovremeno kao drugotuženika tuži brodovlasnika odnosno broдача - O postojanju osnovne odgovornosti tuženika sud je odlučio medjupresudom

Tužioci u tužbi i tokom postupka navode da je brod-Tanker Seaborne, prilikom iskrcaja iz Luke Bar u pravcu Luke Kardeljevo, dana 20. VII 1983. godine u vremenskom razmaku od 12-12,30 H, u regionu teritorijalnog mora SFRJ u visini od obale brda Dubovica, udaljeno od obale 4,5 milja ispustio u more naftu i naftine derivate u dužini od 5 km., a u širini od 300 m i time izvršio zagadjenje mora na području plaža Čanja i Sutomora (teritorija Općine Bar), izazvao opasnost po zdravlje ljudi i uništenje morske flore i faune. Ovom protivpravnom radnjom svi tužioci su pretrpjeli štetu, čije otklanjanje (restitutio in integrum) tužioci procjenjuju na iznos od 350.000 USA \$, na koji iznos postavljaju tužbeni zahtjev.

Punomoćnik tuženih ne osporava da je brod-Tanker Seaborne iskrčan iz Luke Bar dana 20. 07. 1983. godine u pravcu Luke Kardeljevo u vremenu koje navode tužioci, da je prvotuženi osiguratelj navedenog broda, a drugo tuženi vlasnik. Medjutim, spori činjenicu da je navedeni brod ispustio ulje - naftu i naftine derivate u obalni dio mora Općine Bar, kako se navodi u tužbi, s tvrdnjom da je ispuštanje ulja iz tankova broda,

dok je brod u pokretu tehnički neizvodljivo, niti ispiranje tankova. Ukazuje da prisustvo nafte i naftinih derivata u obalnom moru Općine Bar može potjecati od drugoga broda, algi ili nekog trećeg uzroka. Posebno ukazuje na propuste u uzimanju uzoraka zagadjenog mora i islijeđenja ovoga događaja. Prigovorio je pasivnoj legitimaciji.

Postavlja protivtužbeni zahtjev na iznos od 90.921,75 USA \$, tvrdeći da je vlasnik broda iz istog štetnog događaja pretrpio štetu u navedenom iznosu (štetu je specificirao).

Po suglasnosti stranaka, sud je u postupku izveo dokaz: pročitao službenu zabilješku SUP-a Bar od 21. 07. 1983. godine, rješenje Komisije za prekršaje Lučke kapetanije Bar, br. UP. 23/83 od 21. 07. 1983. godine, zapisnik o saslušanju zapovjednika broda od 21. 07. 1983. godine, dopis "Interagenta" - poslovnica Bar od 15. 08. 1983. godine, dopis Jugoslavenske pomorske agencije - Filijala Bar od 13. 08. 1983. godine, dopis "Transagenta" - poslovnica Bar od 15. 08. 1983. godine, dopis Obalne radio-stanice Bar, br. 56/83, dopis "Jadroagenta" - poslovnica Bar od 15. 08. 1983. godine, telegram VP. 4004 Kunbor od 20. 07. 1983. godine, prijepis magnetofonske trake kontrole letenja od 20. 07. 1983. godine, dopis VP. 4004 Kunbor od 10. 05. 1984. godine s izvještajem o kretanju stranih brodova, dopis VP. 5607 od 16. 05. 1984. godine, izvještaj Hidrometeorološkog zavoda Titograd, zapisnik o istovaru br. 63 "Jugoinspekta" Bar, zapisnik "Jugoinspekta" Titograd od 20. 07. 1983. godine, Utlagereporta 35/83 od 21. 07. 1983. godine Luke Kardeljevo, prijevode teretnica, br. 268, 269 i 270, izvještaj iz brodskog dnevnika (strana 16 u prevodu), nalaz RO "Jugotankera" iz Zadra od 13. 05. 1985. godine, izvještaj za oceaniju i ribarstvo Split od 19. 12. 1984. godine, izvještaj Lučke kapetanije Kadreljevo od 12. 12. 1984. godine, nalaz Zavoda za biologiju mora iz Kotora, presudu Općinskog suda Bar K.br. 249/84, izvještaj vještaka te saslušao svjedoke, pročitao podneske stranaka i svu ostalu dokumentaciju priloženu u spisu predmeta.

Ocjenjujući provedene dokaze pojedinačno i u medjusobnoj vezi u smislu propisa čl. 8 ZPP, ovaj sud nalazi:

Tužiocu traže štetu koju je prouzročio pomorski brod koji je prevozio naftu rumunskog porijekla i istu izbacio u obalne

vode teritorijalnosti tužioca, pa se na ovaj spor imaju primijeniti odredbe Zakona o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi (Sl. list SFRJ, br. 22/77.).

Neosnovan je prigovor punomoćnika tuženih u pogledu pomanjkanja pasivne legitimacije, jer je drugotuženi vlasnik broda, pa je kao takav, s obzirom na osnovu iz koje se traži šteta - izlijevanje ulja i naftinih derivata u mora, pasivno legitimiran u ovome sporu u smislu propisa čl. 840 navedenog Zakona. Prvotuženi je osiguratelj broda, pa je s obzirom na to svojstvo pasivno legitimiran u ovom sporu pozivom na propis čl. 847 stav 1 istog Zakona. Dakle, tužiocu su pravilno usmjerili tužbu prema tuženim iz tužbe. Također, tužiocu su aktivno legitimirani u ovome sporu, jer je evidentno da su ispuštanjem ulja i naftinih derivata iz broda Seaborne pretrpjeli štetu, koju su legitimirani i tražiti (o vrsti visine štete odlučit će se naknadno).

Punomoćnik tuženih spori osnovnu činjenicu da je dana 20. 07. 1983. godine došlo do zagadjenja obalnog mora u predjelu Čanja i Sutomora izlijevanjem ili izbacivanjem ulja i naftinih derivata iz broda Seaborne. U toku postupka ovu tezu je branio činjenicama da, i ukoliko je došlo do zagadjivanja mora uljem, to zagadjenje potiče od drugog broda ili se radi o pojavi alge "ret-fide", koja ostavlja istu boju na površini mora kao ulje i da je tehnički neizvodljivo u toku pokreta broda-Tankera izbacivati (izlijevati) ulje i druge derivate iz njegovih tankova, pa čak i ispirati tankove.

Sve ove teze punomoćnika tužene stranke oborene su provedenim dokazima iskazoma svjedoka Č.D. koji je potkrijepljen izvještajem aerodromske kontrole letenja Titograd, broj Pov. 16. od 11. 04. 1984. godine - propis magnetofonske trake kontrole letenja od 20. 07. 1983. godine, izvještajem ZP. 4004, broj 85/84 od 10. 05. 1984. godine sa priložima o pratnji stranih brodova, izvještajem iste vojne pošte od 20. 07. 1983. godine sa povjerljivim podacima, te iskazom svjedoka M.P. nesumnjivo je dokazana pojava masne mrlje-ulja u obalnom dijelu mora kod Čanja i Sutomora, na dan 20. 07. 1983. godine u vremenu od 12-12,30 h. Ova tvrdnja se ničim ne može dovesti u sumnju, pa ni iskazom svjedoka M.T. i njegovog nalaza, koji je neprihvatljiv iz razloga što je ovaj svjedok došao na lice mjesta tek 23. 07.

1983. godine, kada je došlo do rastvora uljane tvari u moru, pod utjecajem atmosferskih prilika (sunca, vjetra, soli i sl.), a uz to je obavljao ovu radnju sam-ne komisijski, kao agent i vještak tuženih.

U ocjeni prihvatljivosti iskaza svjedoka Č.D. treba posebno cijeniti izvještaj SUP-a Bar od 20. 07. 1983. godine i Lučke kapetanije Bar, koji su odmah po javljanju izašli na lice mjesta i vizuelno se uvjerali u prisutnost ulja u moru u predjelu Čanja i Sutomora.

Prema tome dokazana je prisutnost ulja u obalnom dijelu mora kod Čanja i Sutomora na dan 20. 07. 1983. godine.

Polazeći od ove dokazane činjenice, nameće se utvrđenje porijekla ulja nadjenog u moru kod Čanja i Sutomora. Tačnije, da li ono potječe s broda Seaborne, s drugog broda ili je u pitanju pojava alge "ret-fide".

Tezu tuženog o pojavi "ret-fide" isključuje pismeni izvještaj Instituta za oceaniju i ribarstvo Split, broj 293/2 od 19. 02. 1984. godine, po kome u vodama našeg mora do sada nije zabilježena pojava "red fide", a pojava koja se pojavila kod Čanja i Sutomora, kako navodi tužba, po ovom izvještaju, nije izazvana prirodnim već umjetnim putem (prisutnost tečnog zagadjivača).

Oborila je teza tuženih o izlijevanju ulja iz drugog broda. Ovu oborivost čine dokazi: izvještaj Jugoslavenske pomorske agencije-poslovne jedinice Bar od 13. 08. 1983. godine, prema kome je brod Seaborne isplovio iz Luke Bar u 11,00 sati dana 12. 07. 1983. godine u pravcu Kardeljeva, a poslije njegovog iskrcaja nije bilo iskrcaja drugih brodova iz navedene luke u pravcu luke Kardeljevo do narednog dana. Pošto je dokazana prisutnost ulja-nafte u moru kod Čanja na dan 20. 07. 1983. godine u 12,30 sati, a upravo u to vrijeme je na toj liniji plovio samo brod Seaborne, što je registrovala i vojna kontrola stranih brodova VP. 4004 Kunbor svojim izvještajem, izvodi se zaključak da ulje-nafta nadjena u moru kod Čanja i Sutomora na dan 20. 07. 1983. godine potiče iz broda Seaborne. Konačno, iz sadržaja broskog dnevnika - strana 16 u prijevodu, utvrđeno je da se brod Seaborne iskrcao iz Luke Bar 20. 07. 1983. godine u 12,00 sati pa s obzirom na udaljenost od Bara do Čanja, slijedi zaključak da se ovaj brod nalazio u moru kod Čanja istog dana oko 12,30 sati kako tvrdi svjedok Č. D. Ovaj materijalni dokaz, ne samo da po-

tvrdjuje iskaz svjedoka Č. D., nego istovremeno dokazuje da ulje nadjeno u moru kod Čanja potječe iz broda Seaborne.

Teza punomoćnika tuženih da je tehnički nemoguće ispuštanje tereta iz tankova broda, te ispiranje tankova broda, dok je brod u pokretu, oborena je nalazom RO "Jugotanker" iz Rijeke. Naime, ovim dokazom je utvrđeno da je moguće izlijevanje tereta iz tankova broda-tankera i ispiranje tankova vršiti u vremenu dok se brod nalazi u pokretu-nalazom se objašnjava na koji način se izvodi ova radnja (točka 11. i 12. nalaza).

Punomoćnik tuženih je prigovorio ovome nalazu, smatrajući ga pristranim, koji prigovor sud nije usvojio iz razloga što je ovaj nalaz dala Institucija - Radna organizacija specijalizirana za tankere, bez obzira tko je nalaz potpisao, koja činjenica navedeni nalaz čini doktrinarnim i prihvatljivim zasad. Ne stoji prigovor punomoćnika tuženog istaknut od 11. 04. 1984. godine da nije saslušan o izboru ustanova koja će obaviti navedeno vještačenje. Naprotiv, punomoćnik tuženih je prepustio sudu izbor vještaka (strana 2. raspravnog zapisnika od 16. 10. 1984. godine), pa time nije povrijeđena odredba čl. 251 ZPP-a, na što ukazuje punomoćnik tuženih.

Sud je odbio prijedlog punomoćnika tuženih za obavljanje ekspertize uzoraka, iz razloga što je u postupku uzimanja uzoraka napravljeno niz propusta koji dovode u sumnju uzete uzorke. Naime, uzorci nisu uzimani komisijski i u prisutnosti predstavnika obiju stranaka, na što je i ukazao punomoćnik tuženih sumnjajući u identitet uzroka uzetog po tužiocima. Nisu uzeti uzorci iz svih tankova broda Seaborne u Kardeljevu već samo iz četiri. Konačno, uzorci su uzeti u julu mjesecu 1983. godine - prije dvije godine (nisu bili pohranjeni kod suda radi pravilnog čuvanja, već su se nalazili kod stranaka), pa su u međuvremenu promijenili karakteristike dodirom sa zrakom, svjetlom i sl., radi čega sadašnja njihova ekspertiza ne bi mogla dati odgovor na traženo pitanje porijekla naftinih derivata nadjenih u obalnom moru kod Čanja i Sutomora. Naprotiv, takva nesigurna ekspertiza bi mogla zavesti sud i dovesti u pitanje ostale sigurne dokaze. Da zaista sadašnja ekspertiza uzoraka ne bi dala tražene rezultate, ukazuje i nalaz Zavoda za biologiju mora, Kotor, u dijelu u kome je iskazana specifična težina analizirajućeg uzorka. Ovaj nalaz istovremeno ukazuje na promjene koje

je doživio uzorak koji je bio predmet ekspertize od momenta uzimanja od momenta ekspertize. Te kao takav ne bi mogao biti usporedni uzorak u postupku tražene ekspertize.

Konačno, pravosnažna osudjujuća krivična presuda Općinskog suda Bar, K.br. 249/84 veše parnički sud u pogledu postojanja krivičnog dijela i krivične odgovornosti (čl. 12 ZPP-a), pa pošto inkriminacije iz opisa djela iz navedene presude istovremeno predstavljaju protivpravnu radnju iz koje tužioci traže štetu, parničnom sudu je ostalo samo da raspravlja pitanje stupnja - građansko-pravne odgovornosti za nastalu štetu-osnova štete je sadržana u pravosnažnoj krivičnoj presudi. Ovaj dokaz čini suvišnim izvodjenje ekspertize, sve i da nije smetnji na koje je ukazao ovaj sud, te bilo kojih daljnjih dokaza koji se nude na dokazivanje osnove tužbenog zahtjeva.

Po količini nafte utvrđene po dolasku broda Seaborne u Luku Kardeljevo, ne može se cijeliti nastupanje štetnog događaja iz razloga što je luka Bar propustila sačiniti ullaga report koji je trebao potpisati prvi oficir broda, a uz to, kako se navodi u nalazu RO "Jugotanker" Zadar, napravljen je u ovom pravcu propust i pri dolasku broda u Luku Kardeljevo (nije izvršen pregled brodskog dnevnika, pregled tankova, uzimanje kopije ullage reporta), a sve su ovo činjenice odlučne za utvrđivanje nestanka nafte prijevoznom putu od luke ukrcaja Constinca u Rumuniji, preko luke Bar kao prve iskrcajne luke do luke Kardeljeva, pa se ovog razloga stranke ne mogu pozvati na manju, odnosno veću količinu nafte nadjenu u tankovima broda Seaborne.

Prema tome, izvedenim dokazima nesumnjivo je utvrđeno da nafta nadjena u obalnom moru kod Čanja i Sutomora potječe iz broda Seaborne, da je njeno izlijevanje u more izazvalo štetu po tužioca, koju su tuženi dužni naknaditi u svojstvu vlasnika broda odnosno osiguravača broda.

Sa istih razloga utvrđeno je da je protivtužbeni zahtjev tuženih neosnovan.

Ovom odlukom, odlučeno je samo o osnovi zahtjeva tužioca - (čl. 330 ZPP-a), dok će se naknadno odlučiti o visini tužbenog zahtjeva tužioca i troškova spora.

Zanimljivost ove nepravomoćne medjupresude Okružnog privrednog suda u Titogradu kojom je odlučeno o odgovornosti osiguratelja i vlasnika liberijskog tankera "Seaborne" za naknadu štete zbog izlivanja ulja i naftnih derivata u teritorijalne vode tužitelja kod Čanja iz Sutomora, prvenstveno je u tome što je sud prihvatio neposrednu tužbu oštećenika protiv osiguratelja odgovornosti odgovorne osobe za nastanak štete zbog onečišćenja mora. Pravo tužitelja da u slučaju štete koju pretpri zbog onečišćenja mora uljem podnese direktnu tužbu protiv osiguratelja odgovornosti vlasnika odnosno nositelja prava raspolaganja brodom koji je prouzročio onečišćenje mora predviđeno je u čl. 847 st. 1 ZPUP po uzoru na čl. VII stavak 8 Međunarodne konvencije o građanskoj odgovornosti za štete nastale uslijed onečišćenja mora uljem (1969). Ipak, potrebno je konstatirati da se tužitelji-oštećenici rijetko u praksi posluže ovim svojim pravom. Ova presuda predstavlja upravo jedan takav slučaj.

Ljerka Mintas-Hodak
asistent-istraživač

SUMMARY

Ljerka Mintas-Hodak: Interim award of the District Commercial Court in Titograd, June 12, 1985, No P-997/83 On the Right of the Injured Party to direct action against the Insurer of Shipowner's Liability in respect of the damage caused by vessel-source pollution

The curiosity of this interim judgment is that the District Commercial Court in Titograd approved the liability of the insurer of shipowner's liability for the pollution of the territorial waters of SFRJ by the "Seaborne". There is an express provision contained in the Yugoslav Code on Maritime and Inland Navigation giving such right to the injured party, but until recently it was not often resorted to. The Yugoslav Court set out in this interim judgment that the claimant's option to suit the insurer did not deprive him of suing the shipowner in the same time, which was one of the defendant's complaints.